

EVALUAREA ROLULUI
REȚELELOR SOCIALE ȘI DE SPRIJIN
ALE MIGRANȚILOR ROMÂNI
DIN REGIUNEA LAZIO, ITALIA

EGIDIU CONDAC

**EVALUAREA ROLULUI
REȚELELOR SOCIALE
,
ȘI DE SPRIJIN
ALE MIGRANȚILOR ROMÂNI
DIN REGIUNEA LAZIO,
ITALIA**

**Sapiientia
Iași 2018**

Cu binecuvântarea noastră

Petru Gherghel
✠ Episcop de Iași
01 octombrie 2018

Redactor: pr. dr. Ștefan Lupu
Tehnoredactare, copertă: Iulian Gherghel

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CONDAC, EGIDIU**

**Evaluarea rolului rețelelor sociale și de sprijin
ale migranților români din regiunea Lazio, Italia /**
Egidiu Condac. – Iași : Sapia, 2018.

Conține bibliografie
ISBN 978-606-578-349-2

314.7

Pe copertă: drapelul Regiunii Lazio-Italia

© 2018 Editura SAPIENTIA
Institutul Teologic Romano-Catolic
Str. Th. Văscăuțeanu, 6
RO – 700462 Iași
Tel. 0232/225228
Fax 0232/211476
www.editurasapientia.ro
www.librariasapientia.ro
e-mail: slupu@itrc.ro

CUPRINS

Cuvânt înainte	9
Abstract	13
Introducere generală.	15
CAPITOLUL I. Migrația populației. Cadru teoretic . . .	25
Introducere	25
I.1. Migrație versus mobilitate: percepția fenomenului, context, viziune.	30
I.2. Teorii ale migrației.	35
I.3. Cauze și factori ai migrației.	46
I.4. Tipuri de migrație	55
I.5. Etapizarea migrației românilor după 1989.	69
Concluzii	74
CAPITOLUL II. Consecințe ale migrației.	87
Introducere	87
II.1. Consecințe economice ale migrației.	89
II.2. Consecințe în sfera vieții culturale și religioase determinate de migrație	98
II.3. Consecințele migrației asupra familiei	107
II.4. Consecințele migrației asupra copilului.	124
II.5. Consecințele migrației asupra femeii.	136
Concluzii	146
CAPITOLUL III. Rețele de migrație. Teorii și modele de rețele	159
Introducere	159
III.1. Teoria rețelelor sociale	163
III.2. Teoria rețelelor de migrație	169
III.3. Teoria sistemelor de migrație	177
III.4. Instituții ale migrației.	180
III.5. Rețele de migrație private.	183
III.6. Rețele de stat	199
III.7. Rețele în parteneriat public-privat.	206

III.8. Rețele ale mijloacelor de comunicare în masă	208
Concluzii	210
CAPITOLUL IV. Rețele din cadrul Bisericii în sprijinul românilor migranți în Italia, regiunea Lazio.	
Introducere	217
IV.1. Rețele ale Bisericilor din România pe teritoriul Italiei	219
IV.2. Rețele ale Bisericii Catolice italiene în sprijinul românilor din Italia	233
Concluzii	248
CAPITOLUL V.	
Rețele de sprijin pentru românii migranți. Cercetare în regiunea Lazio, Italia.	
V.1. Premisele cercetării	255
V.2. Obiectivele cercetării	258
V.3. Întrebări majore ale cercetării.	266
V.4. Metoda folosită pentru colectarea datelor și elemente de etică	277
V.5. Lotul de subiecți și domeniul cercetării	281
V.6. Metodologia cercetării	285
V.7. Desfășurarea colectării datelor	290
V.8. Analiza și interpretarea rezultatelor	292
V.9. Dificultăți și limite ale cercetării.	337
Concluzii	339
Concluzii generale.	353
Bibliografie generală.	373
Abrevieri și sigle	391
Anexe	393

TABELE ȘI FIGURI

Figuri

Fig. 1: Migrația după continente	65
Fig. 2: Situația migrației pe țări de destinație	66
Fig. 3: Situația imigrării în Uniunea Europeană	66
Fig. 4: Triunghiul circuitului migrațional.	176
Fig. 5: Instituții ale migrației.	181
Fig. 6: Instituțiile migrației și <i>traseele</i> migrației, adaptate după <i>Diagnoza instituțională</i> a fenomenului mobilității forței de muncă.	182
Fig. 7: Gradul de implicare în migrație a persoanelor și instituțiilor	200
Fig. 8: Poziționarea migrantilor români în Italia (1985-2011).	203
Fig. 9: Numărul articolelor despre imigrații români în Italia (1998-2009).	208
Fig. 10: Tabloul datelor socio-demografice ale persoanelor intervievate	293
Fig. 11: Elementele care animă relația migrant – rețea.	300
Fig. 12: Traseul complex al migrantului	348

Tabele

Tab. 1: Evoluția în comunicații la nivel mondial	52
Tab. 2: Clasamentul primelor 3 regiuni din Italia cu cei mai mulți rezidenți români în 2014	104
Tab. 3: Poziționarea migrantilor români în Italia (1985-2011).	203
Tab. 4: Actele normative care reglementează statutul imigraților în Italia.	204
Tab. 5: Dinamica românilor migrați în Italia (2016-2013).	236

Tab. 6: Distribuirea migranților români în Italia pe regiuni (2013)	237
Tab. 7: Țările din UE cu numărul cel mai mare de non-naționali (2014).	259
Tab. 8: Date cu privire la persoanele intervievate	282
Tab. 9: Date cu privire la experții intervievați	283
Tab. 10: Sursele și temele care au stat la baza colectării datelor cercetării	291
Tab. 11: Elementele de analiză a rețelelor, în funcție de nevoile persoanei	295
Tab. 12: Situația divorțurilor românilor în țară, comparată cu cea din străinătate	314
Tab. 13: Asemănări și deosebiri în relația migrant – autorități înainte și după 2007	319
Tab. 14: Evoluția numărului de migranți români în Italia (1993-2009)	404

CUVÂNT ÎNAINTE

Motto

*Creatura umană, fiind de natură spirituală,
se realizează în relațiile interpersonale.*

*Cu cât le trăiește în mod mai autentic,
cu atât se maturizează și propria identitate personală.*

*Omul se valorizează pe el însuși nu izolându-se,
ci punându-se în relație cu ceilalți și cu Dumnezeu.*

(Benedict al XVI-lea, Caritas in veritate, 53)

Activând deja de peste 15 ani în domeniul social în calitate de director general al Centrului Diecezan Caritas Iași, dar și ca președinte (2006-2010) al Confederației Caritas România, asociație a Bisericii Catolice, am avut șansa de a fi martorul nașterii și evoluției unor inițiative și programe sociale în cadrul Centrului Diecezan Caritas, în noua perspectivă creată începând cu 1990, prin posibilitatea înființării și funcționării asociațiilor și fundațiilor cu profil social. Pe lângă programele social-caritative adresate copiilor, tinerilor, familiilor aflate în situații de risc de sărăcie și excluziune socială, persoanelor vârstnice și celor cu dizabilități pe care asociația Caritas le-a dezvoltat de-a lungul acestor ani, s-a născut o preocupare tot mai mare și față de situația emigranților, mai ales a celor care aveau aparținătorii rămași acasă. În acest sens, în perioada 2004-2007, în cadrul Centrului Diecezan Caritas Iași a funcționat un program care oferea servicii persoanelor care alegeau calea emigrării. Acest program a fost realizat cu sprijinul Caritas Italiana. Din păcate, din cauza lipsei sustenabilității financiare, din anul 2007 funcționarea

programului a luat sfârșit. A rămas însă preocuparea la nivel personal în această direcție, intrând în legătură cu multe persoane emigrate și specialiști în domeniul migrației, participând la diferite inițiative în acest domeniu, mai ales în Italia. Dar unul dintre cele mai semnificative evenimente în care am fost implicat personal în calitate de președinte al Confederației Caritas România a avut loc în anul 2010, când Caritas Italiana și Confederația Caritas România au conlucrat la apariția și prezentarea, atât în Italia, cât și în România, a volumului *Românii din Italia, între respingere și acceptare*.

Consider că aceste experiențe dobândite în virtutea misiunii pe care o îndeplinesc m-au stimulat în luarea unei decizii în privința realizării unei cercetări doctorale în domeniul social cu tematica migrației. Acest demers nu ar fi fost posibil însă fără sprijinul și îndrumarea specialiștilor, mentorilor și altor profesioniști și persoane de bunăvoință.

În acest sens, simt ca pe o datorie de onoare să aduc mulțumiri în primul rând conducătorului științific al tezei mele de cercetare, doamna prof. univ. dr. Doina Balahur, care mi-a sugerat tema și a coordonat etapele cercetării și redactării lucrării mele pe tot parcursul școlii doctorale, intervenind cu propuneri și soluții prețioase care demonstrează o bogată și îndelungată experiență academică.

Într-un chip deosebit îi sunt recunoscător păstorului diecezei de Iași, episcopul Petru Gherghel, care m-a îndemnat și încurajat să realizez această muncă de cercetare.

Adresez mulțumiri corpului profesoral din cadrul Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice, Consiliului de Coordonare Științifică din cadrul Școlii Doctorale a Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice,

care mi-au împărtășit într-un fel sau altul din tainele cercetării științifice, insuflându-mi prin competența lor curaj și energie pentru a deveni mereu mai exigent cu mine însumi în munca științifică.

În același timp, mulțumesc profesorilor din comisie care m-au însoțit la fiecare etapă de evaluare din cadrul Școlii Doctorale, venind cu observații și recomandări utile pentru definitivarea prezentei lucrări.

Mulțumirile mele se îndreaptă și către colegii de la Caritas care m-au îngăduit și m-au înțeles în anii de Școală Doctorală. De asemenea, sunt recunoscător tuturor participanților la cercetare: persoane imigrate din Italia, responsabili de instituții, preoți și tuturor celor care m-au ajutat într-un fel sau altul prin contribuția lor valoroasă pe care mi-au pus-o la dispoziție cu toată generozitatea.

Cu deosebită recunoștință mă adresez mamei mele, surorilor, fratelui, cumnaților și altor persoane de bunăvoință care mi-au fost de un mare sprijin moral și m-au susținut pentru a putea duce la bun sfârșit această teză. Îmi exprim deplina speranță de a putea contribui pe viitor și mai mult în domeniul social, prin experiența mea profesională și științifică, la îmbunătățirea metodelor de intervenție și a calității serviciilor în folosul diferitelor categorii vulnerabile din societate, dar și la insuflarea unei atitudini solidare față de conaționali noștri care au ales calea emigrării și față de cei rămași singuri acasă, mai ales copii și persoane vârstnice.